

Numărul 43.

Oradea-mare 9/22 novembre 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. — (Urmare).

Ţamenii spăriați grăbiră a împlini poruncile primite. Peste câteva minute se auzi sgomot de arme și in mijlocul satului se puseră in șire ostășeșei o sută de bărbați.

Aelius și Withimir își luară armele și voiră a părăsi satul după porunca ostașului bătrân, când le eși in cale Longinus și zise!

— În zăpăceala ce aș stêrnit-o in mine afurisiții de Goți, eră să uit de angajamentul ce-l luasem asupra-mi in Sarmiseghetusa. Sânt însărcinat din partea unei dame să-ți presint o scrisoare. Iată-o, aici e!

Aelius își întinse cu curiozitate ardețoare mâna după scrisoare și remase pe câteva momente răpit de accesul unei bucurii nevisate. Ceea ce nici in închipuirea-i visătoare nu se încumêtase să presupue, i se înfătoșă ca realitate palpabilă in ochii sei surprinși. La prima ochire ce o aruncă pe scrisoarea ce tremură in mânil sale agitate, recunoscù trăsăturile acelei mâni iubite, despre care creșuse, că

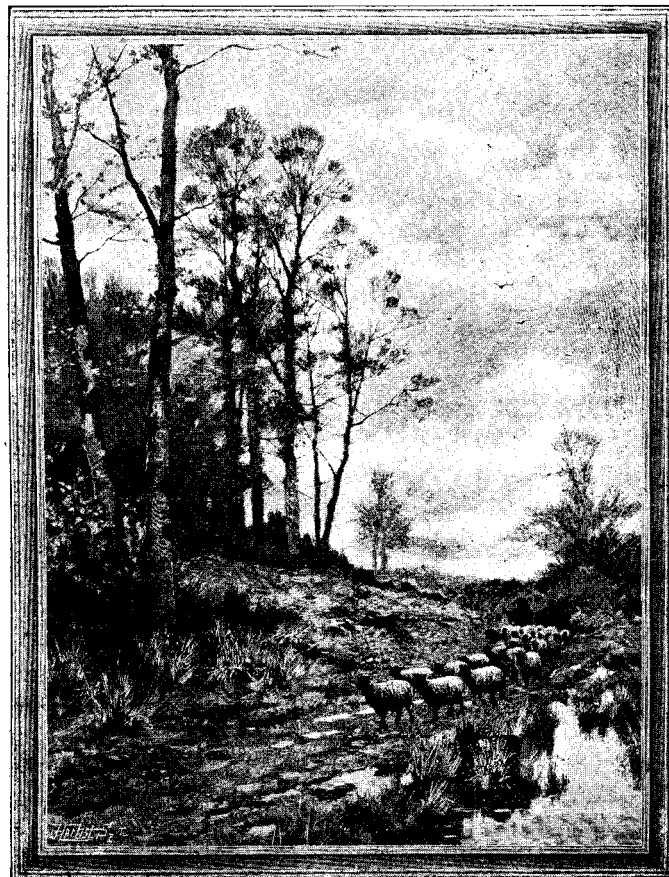
zăcea rece și prefăcută in oase goale, acoperită de ruine stropite de sânge omenesc.

Pe când își veni in ori și voi să întrebe pe Longinus despre împregiurările intre cari scrisoarea i se concreduse, acesta dispăruse deja.

Înaintea lui stătea cumnatul seu Withimir și-l priviă curios, neputându-și esplică efectul in-veselitor al acelei scrisori, care stêrnise in Aelius atâta bucurie fără ca să fi putut avea cunoșcință despre conținutul ei, de oare ce nici nu o cetise încă.

— Bucuria anticipată nu e bună, — zise Withimir oarecum nedumerit. — Ceteșce-ți scrisoarea, Aelius, și numai atunci te dă bucuriei, dacă te vei convinge că conținutul ei e imbucurător. Presupuneri optimiste adesea te înșeală și-ți aduc desilusiunări dureroase.

— Nu esistă șcire tristă, care să-mi poată nimici fericirea ce mi-o aduseră aceste trăsături bine cunoscute — afirmă Aelius încântat, arătând cumnatului seu scrisoarea. — Și tu ai lubit, Withimir, ca și mine. Închipueșce-ți acum, că ființa adorată de tine într'o zi a perit in fioroasa învâlmășeală a unei lupte sângeroase, care

Sfêrșit de toamnă.

n'a cruțat crețele bătrâneții, nici grațiile junetei și care nu s'a îngrozit a-ș infecta spurcatele sale mâni ucigase cu sânge nevionat de băeți nevrstnici. N'ai crede oare și tu, după ce ai fi făcut, fără nici un rezultat toți pașii posibili, să dai peste urma iubitei tale dispărute, că aceea a murit?... Și apoi când ai primi de-odată, ca într'un vis dulce de la mireasa ta, pentru a căreia moarte ai vĕrsai lacrimi amare, o scrisoare scrisă de mâna ei proprie, nu te-ai bucura, ci ai desface cu sânge rece acea scrisoare să-ți confirmi conținutul ei simțimentele?... Căci mie a-aceasta minune imi fu rezervată de providență! Lucila, despre care de atâtea ori îți vorbisem între oftări și lacrimi, trăeșce și-mi scrie.

Lui Aelius îi veni în minte și în fericirea sa cea mare dătoria de a împlini porunca ostasului bătrân și-și continuă calea în societatea lui Withimir. Eșiră afară din cercul întărit și numai aici își ceti scrisoarea.

Iată cuprinsul ei:

Colonia Ulpia Traiana Dacia Sarmiseghetusa.

Lucila trimite lui Aelius salutare.

Îndurarea lui Dumnezeu n'are țermuri și mila lui nu părăseșce nici odată pe cei ce nădăjduesc în el. De când fiorosul dușman ne-a alungat din Apulum, isvorul de lacrimi n'a secat în ochii mei nici pe o zi. În nenumărate chipuri oribile mi se n'fătoșă nefericirea generală ce năpăstuișe patria noastră. Am vĕdut bărbați încărungiți în lupte plângend ca copiii, când s'au trezit din bogăție invidiată în mi-

in cea mai jainică singurătate. În zilele prime ale încercării me credeam incapabilă de a suportă cu pacientă de creștin tristețea ce-mi cernise sufletul măhnit. Vĕrsam lacrimi ardătoare pentru pierderea patriei și prin ceața neagră ce plutiă neîntrerupt înaintea ochilor mei storși de plâns amar, în toate nopțile vedeam chipul tei încercat de rane și sânge... Te vedeam mort și nu mai aveam nici o nădejde să te revĕd în aceasta lume.

Cunoscute-mi sânt și suferințele tale. Longinus, care a fost atât de bun de a primit însărcinarea de a-ți prezentă aceasta scrisoare, m'a lămurit despre toate. Șciū că și tu ai plâns după mine și te-ai rugat pentru odihna sufletului meu. Să nu-ți pară reu, iubite Aelius, pentru lacrimile ce le-ai vĕrsat după mine, căci prin aceasta m'ai despoiat de cel mai scump tesaur ce-mi mai remase. Lacrimile aceste servesc drept cea mai puternică dovadă a adevĕratei tale iubiri!

Acum me bucur că tata nu a ascultat sfaturile mele, cu cari îl solicitam să urmăș exemplul celor mai precauți și înțelepți și să trecem în Mesia, până se va decide soarta Daciei.

Vĕdi, iubite Aelius, și aici mâna Atotputernicului a lucrat! Tata a refusat de a părăsi Dacia înainte de a aduce în curat o afacere fantastică, care de un timp incoace îi absoarbe toată cugetarea.

Ți-e cunoscută și ție aceasta afacere, și-am vorbit despre ea de mai multe ori și eu și tata. E vorba de o comoară mare, care ar fi îngropată oarecum în giurul Sarmiseghetusei, după cum afirmă un document vechiū ajuns din întâmplare în mâinile tatiū. N'aș cuteză a crede că acest document să aibă temeī, cu toate că tata și sclavul nostru Filetus susțin morțiș, că spune adevĕrul.

Capitala de o lună de zile e asediată de Visi-

Goți și Alemanī. Trăim în frică continuă; dușmanul ne strimtoreșce; de nu ne va sosi ajutor grabnic, ne va sugrumă. Tata e necăjit de moarte că nu poate eși din capitală să rădice comoara visată, cu care are de cuget să corupă pe capul oștirilor vrășmașe, să rădice asediul Sarmiseghetusei. Despre necasurile în cari trăim, îți va vorbi mai pe larg Longinus.

Nu șciū ce soarte-mi păstrează viitorul necunoscut, totuș imi place a me mângăiă cu speranța, că o șă ne vedem. De aceea vino la Sarmiseghetusa și grăeșce și tu cu tata să-și lase cercetările după tesaurul închipuit pentru vremi mai puțin vioroase, decât aceste în cari trăim. Pe Longinus l-am rugat să-ți fie călĕuz, și el m'i-a promis că te va conduce și-ți va arătă locul secret pe unde vei avea să intri în capitală. Dacă aș ascultă de sfatul inimei mele, aș merge eu la voi, dar nu vreaș să fac supĕrări părintelui meu și să-l părășesc fără șcirea lui. A-i cere învoiala nici nu cutez, de oare ce sânt convinsă că nu voiū dobândi-o.

Sărut pe Octavia și din adâncul inimei rugându-me cătră Cel ce stăpâneșce universul să te ție sub scutul seū ocrotitor pe calea cea primejdioasă ce vei întreprinde-o pentru mine, te aștept cu brațele deschise.

Lucila.

În urma acestei scrisori, Aelius se decise că încă în ziua următoare să plece la Sarmiseghetusa. Numai de ar putea înduplecă pe Longinus să înceapă din noi atăt de timpuriū calea cea ostentitoare, de ale căreia suferințe nu avuse timp de ajuns să se recreze!

Într'aceste Withimir și Aelius se depărtaseră binișor de sat fără de a observă ceva bănuitor. Voiră a se rentoarce, când Withimir propuse să se despartă și să mai scruteze împregiurimea, de oare ce după spusele lui Longinus, Goțiū spre aceasta parte a muntelui părăură a-și îndreptă mereū.

— Goțiū aceia de a bună seamă au eșit la vĕnat, și din întâmplare s'au abătut și prin acest ținut îndepărtat — liniști Withimir pe Aelius. — Vĕdend că au rătăcit prea departe, poate s'au și rentors deja cătră casă. Pentru că, dacă ar fi avut intenția de a ne atăcă, te pot asigură că n'ar fi venit numai douezeci.

Aceasta esplicare i se părū și lui Elius logică și rațională, și-l mulțumi pe deplin. Cu toate aceste din precauțiune, se despărțiră și porniră în douē direcțiuni.

Abiă trecură câteva minute și Withimir vĕdū coborindu-se spre dĕnsul, de pe o colină mai rădicată, un bărbat.

Cugetul prim ce-l trecū prin minte, fu să se retragă înainte de a fi observat, dar după ce vĕdū, că bărbatul necunoscut îl zărise deja și-l face semne să se oprească, își rădică buciūmul la gură să deē semnal.

— Withimir!... — auđi în acest moment strigându-i-se pe nume.

Gotul zimbi.

— Uite numai coe! — îngână în sine. — Eram p'aci să fac o prostie, să alarmez oamenii fără nici o cauză. Cum și putui să nu cunosc pe Verus!

— Ai zărit ceva bănuitor? — întrebă Verus cu frică prefăcută pe Withimir.

— Nimic.

— Mi se părū că vreaș să suffi în buciūm.

— Te am cufundat cu vrășmașul — zise Gotul zimbînd. — Erai prea departe ca să te pot cunoaște. Afară de aceasta mi se părură că ai isvorit din pământ, de oare ce până când fuse aici și Aelius nu te vedui, cu toate că îmi îndreptasem de repezite ori privirea cătră acel loc de unde vii.

— Eu am voit să nu me vedeți — zise Verus. — De aceea am stat culcat. Am avut de cuget să vorbesc cu tine în taină.

— Ce ai a mi spune? — întrebă Gotul cu mirare.

— Nu te teme, Withimir, că nu-ți voi spune lucruri neplăcute — zimbî Verus. — Credeam să-ți fac serviciu de prietinie, dacă-ți voi spune câte una alta din cele ce vedusem și audisem prin Apulum. Nu ești curios să audă șcîri despre tatăl teū?

— Ce șcîi despre el? — întrebă Gotul. — L-ai vădūt? — Doară numai n'ai fost atât de neprecaut să-î descoperi unde me aflu eu?

— Cum me poți socoti a fi un hăbăuc atât de netrebnic? — se indignă Verus. — Să provoc eu cu capul meu primejdia asupra fraților mei! Athaulf crede că ești mort — și eu n'am avut nici un motiv să-l fac să părăsească aceasta credință.

— Bine-ai făcut, prietine, pentru aceasta îți mulțumesc din tot sufletul — zise cu căldură Gotul și strînse prietinesce mîna lui Verus.

— Athaulf e necăjit de moarte pentru rușinea ce i-ai pricinuit-o prin părăsirea Storchildei — urmă mai departe Verus. — Veți, amice, că mi-e cunoscut și numele miresei tale părăsite.

— Me mir de unde ai putut audă despre aceste.

— De la păzitorii mei, cari nu presupuseră că înțeleg și eu câte un cuvînt din limba gotică.

Într'aceste se depărtară de tot de sat, care acoperit de coline nici nu se mai putea zări.

— Tu ți-ai părăsit mireasa după ce s'au sfîrșit deja luptele în Apulum — urmă Verus. — Cu aceasta n'ai lucrat înțelepțesce, de oare ce neaflînd cadavrul teū, se lățise faîma că ai fugit de mireasa ta, despre care toți șcîeau că tatăl teū ți-a pus-o în grumazi. Pe urmă chiar tatăl teū fu acela, care se nisuipe să se lățească șcîrea că ți-a aflat corpul sfășiet de fiere. N'am putut înțelege cu siguranță, că aflat-ai în adevăr vre-un bărbat sfășiet de finre, sau că numai tatăl teū a născocit aceasta faîmă ca să scape de rușine.

— Mai nainte mi-ai spus că tata e de credința că așa fi mort.

— Și acum susțin aceasta părere — grăbi Verus a se scoate din încurcătura în care-l induseră aceste cuvinte. — Se poate deduce și din aceea că te crede mort, că nu te caută. Credei, Withimir, că tatăl teū te-ar căută pretotindinea de ar avea cât de puțină speranță să te găsească?

— Tocmai de aceasta me tem și eu. Longinus și soții sei au vădūt Goții pe aici, me tem că aceia me caută pe mine.

— Longinus e fricos — adaugă Verus cu un zimbet desprețuiitor. — Unde-s Goții lui Longinus?... Pentru ce nu-i vedem și noi, cu toate că am cutrierat toată împregiurimea?... Că doar nu s'au făcut paseri să zboare dinaintea noastră?...

Verus se uită zăpăcit în giur, ca și când ar voi să se orienteze unde se află.

— Frumos buciūm ai, Withimir — zise luân-

du-l în mîni și prefăcîndu-se a esamina gravurile de pe el.

Pe sub genele sale aruncă priviri înțepătoare pe Got, și cum acesta stătea meditînd la cele ce audise de la prietînul seū, Verus se avîntă asupra lui și-î smulse sabia din teacă.

Și înainte de a da Gotului răgaz să se reculeagă, scoase o fluerătură ascuțită.

Dintr'un pîriū abia de zece pași îndepărtat de dînsii, se rădică un bărbat îmbrăcat în blane.

— Friharza! — esclamă incremenit de surprindere Withimir.

— Eu sînt, Withimir! — zise acesta grav apropiindu-se de Withimir.

— Sufli 'n buciūm, Verus! — strigă Withimir. Acesta nici habar n'avea să împlinescă provocarea amicului seū vîndūt, și asvîrlise buciūmul peste pîriū.

Din albia pîriului unul după altul eșiau bărbați cu priviri amenințătoare.

— Withimir! grăi Friharza. — Te provoc prietinesce să nu te opui, ci să vii cu noi. Sîntem trimiși de tatăl teū. Priveșce și te convinge că nu-ți remase nici un modru de scăpare!

Goții încungiurară pe Withimir din toate laturile.

— Viperă vicleană! Tradator laș și infam! — răcnî ca un leu Withimir și repezindu-se cu furie nebună pe trădătorul seū, începū a-l gătui.

Verus învineți de sugrumarea mînilor de uriaș și numai câteva clipe de nu-i sosiă ajutor din partea aliaților sei, nu s'ar mai fi putut smulge din mînilor Gotului, căci și așa se alese cu răniri grozave și-î năpădi sîngele pe gură.

În acest moment critic resună în apropiere de vre-o câțiva pași un vers de buciūm.

Eră Aelius care dăduse acest semnal de alarm, care se rentorcea cătră sat, după ce n'a observat nimic ce i-ar fi trezit bănuială.

Versul prelungit de buciūm aduse în zăpăceală pe Goții, și în surprinderea ce-i cuprinse, lăsară liber pe Withimir. Scăpat din brațele de oțel, acesta se avîntă spre pîriū, sări peste el și fugi să-și apuce și el buciūmul asvîrlit de Verus.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

S o n e t.

*Te-ai rupt din faptul zilelor de vară,
Curată ca un gând de inger sfânt,
Mîngăetoare, dulce la cuvînt —
Și iute ochii nostri se 'mpăcară.*

*În pieptul meu cel rece tornă avînt.
Și îndulcești viața mea amară,
Durerea mea din suflet faci să pîră —
Frumoaso, lasă, lasă să te cînt!*

*Atîta soare tu aduci cu tine,
Și-atîta dulce vis și dulce dor...
Putea-voi să te cînt cum se cuvîne?*

*Zeită, te privesc și me 'nflor:
Veți rămînea tu vecinic lângă mine?
Frumoaso tu, me lași să te-ador!...*

I. U. Sorieiu.

Începutul dramei româneșii. Irodii.

(Fine.)

Cumcă teutul Irođilor a fost de la început un teutul fiesat, ne-o dovedesc următoarele :

a, Înainte de toate, bate la ochi titula teutulului : „Dispute serioase între regii orientului și între împăratul jidovilor, tinându-se cu ocașiunea sêrbării măritei nașcerii a lui Isus Christos.“ În teuttele tipărite nu se află aceasta pentru că ele au fost culese din gura poporului și date la tipar, iar graiul viu n'a păstrat titula seacă. A păstrat-o înse manuscripțitul cutărui cantor sau dascăl-diac, ce instruă copii sau flăcăii pentru reprezentarea Irođilor. Urmele acestei titule le aflăm la teutul din granița Banatului (disputa lui Irod cu craii), ba și unul din Banat, ceea ce dovedește, că a trebuit să existe un teutul comun, care a trecut prin decopiere de la generație la generație. Trecerea aceasta a scutit de peire și titula teutulului printre filele bucoavnelor de pe la sate, se nțelege pe lângă unele schimbări suferite în decursul zecilor de ani. Chiar numai esistența cuvântului *disputa* în teuttele cele trei încă dovedește o comunitate, (și și aceea, că nu e din popor, pentru că „disputa“ nu e cuvânt popular.)

b, O formă de stil des întrebuințată la scriitorii nostri vechi și anume o plăcere deosebită pentru multe participii, o aflăm și în teutul acesta. Așă d. e.

Noi venind tot mai departe,
Steaua strălucind foarte
Aducându-ne până aici
Acum spre a noastră mahnire
Nu se află nicăire.

Deci umblând tot cercetând,
Tot urzând la întrebare

Dar nimenea neștiind.

Noi calea cea lungă umblând,
Pre-împăratul cel nou căutând,
Precum sună profeția...

Forma participiului în loc de forma povestitoare ocură des în teutul, ceea ce îngreunează curgera liberă și ușoară a versului. Limba poporului e cât se poate de streină acestor participii, ceea ce o dovedesc destul de clar poeziile populare, le găsim înse la scriitorii, ceea ce încă dovedește, că teutul Irođilor a eșit din peană și nu din gură.

c, Un pasagiū foarte obscur ne presintă cuvintele călugărului, când îl întreabă Irod, de știe el ceva despre profeția referitoare la nașcerea Mesiei. Ba da, îi răspunde acesta, prorocul Valaam zice, că se va naște Mesia

Cel mai mare în Judea,
Care-mi va da slobozenia,
Că din el imi va fi mie,
Prin cereasca împărăție
Omul, care va să sdrobească
Împărăția jidovească.

De și foarte întunecat, totuș poți înțelege, că e vorba de Isus Christos, ca om și Dzeu. Se va naște Isus Mesia-Dzeu, prin putere dzească în chip de om și acesta va mântui pe om, le va „da slobozenia“. Această filosofie obscură n'a putut esista în concepția poporului românesc. Mintea acestuia ar fi dat lui Mesia o formă cu mult mai concretă în poezie. Ra-

ționalisările acestea au fost și sânt și azi departe de spiritul poporului nostru. În originalul nemțesc se poate să fi fost acest pasagiū foarte clar, dar traducătorul, vr'un cantor sau dascăl, nepricepându-l, a dat naștere acelor șire întunecate.

d, Technica versurilor încă dovedește compoșiția artistică a teutulului. Rimele sânt foarte liber tractate. Des ocură rima poporală, tot doue versuri vecine rimează, dar foarte des aflăm rimă artistică. Așă rimează versul prim cu al treilea, al patrulea sau chiar al cincelea, iar cele dintre ele sânt încrucisate (abcbca), câteva versuri albe, aceste înse au intrat probabil inconștient. Și peste tot curg versurile greoiū, ceea ce încă e mărturie pentru aserțiunea, că teutul autorilor n'a putut esista în gura poporului, ci a fost un teutul lucrat de un om anumit și pe urmă s'a răspândit în popor.

Referitor la teutul original și la proveniența lui încă ne dă deslușiri manuscripțitul amintit, și anume originalul n'a putut fi decât o prelucrare sau traducere după un teutul nemțesc fies, poate chiar acela, pe care îl constată Schroeer, ca trecut la Sașiū din Transilvania de la cei din Germania.

Câteva dovedii :

1, Cei trei crai au în teutul rangul de regi plini de bogății și poartă numele de regi de la răsărit. În istoria biblică înse sânt figuri curat orientale, magi cetitori de stele și făcători de minuni. Despre calitatea lor de magi înse nu amintesc teutul nici un cuvânt. Ei sânt regi înțelepți, astronomi mari și oameni luminați. Concepția aceasta de regi se datorește bisericii apusene. În biserica din Apus au ajuns cei trei crai la mare popularitate și la mare însemnătate, așă că li s'a consacrat și o zi anumită de mare sêrbătoare în an (6 Jan. Dreikönige.) Caracterul lor de magi orientali înse n'a fost simpatic Apusenilor, fiind că nu corespondeau ideilor lor, de aceea de prin sec. X. li s'a dat atributul de regi, mai ales în urma espresiunii lui Tertulian : „Nam et Magos reges habuit Oriens“ și pe basa profetiilor psalmului mesianic 72 v. 10 : „Și regele din Tarsis și din insule îi va aduce lui tribut și regele din Seba și cel din Saba îi va aduce lui dar.“* Caracterul lor de regi s'a imprimat tot mai adânc în biserica apuseană și a trecut din teutul strein în teutul românesc de și în biserica noastră și peste tot la Români a fost și este în putere și caracterul lor de magi. Va să zică aceasta e o împregiurare, care dovedește proveniența streină a teutulului.

2, O figură caracteristică este călugărul, care reprezintă în teutul pe secretarul, sfātuitorul lui Irod. Acest călugăr e o persoană curat creștină. Și e curios cum de tocmai un astfel de om e mâna dreaptă a lui Irod, cel mai mare dușman al lui Christos. E știut înse că la curțile domnitorilor păgâni erau oamenii cei mai învățați, filosofi mari, astronomi, preoți, ba domnitorul însuș eră de multe ori cel dintăi între ei. În originalul nemțesc va fi fost păstrat caracterul păgânesc al acestui secretar, pe care îl va fi reprezentat un astfel de preot judeu de la curtea lui Irod. Traducătorul român, neștiind lucrul acesta, n'a priceput rostul aceluī preot, și de aceea s'a luat după curțile domnitorilor români cari încă aveau la dreapta lor călugări, oameni de ai bisericii, și așă a botezat pe acel preot judeu din teutul nemțesc călugăr creștin.

* V. Cioban, „Craii de la răsărit“ Tel. Rom. Nr. 7. 1908.

3. Localitățile despre cari e vorba în text sunt timbrate de cetăți. „O faimă s'a lățit în cetate“... „Cetăți multe cercetând“... „Prin această cetate mare“... Unde se află acea cetate, în care poate împăratul să se nască?... etc. Cetățile încă sunt streine Românilui. Codrul cu zidurile lui vii și pieptul voinicului a fost cetățile Românilui. Sistemul de cetăți

nemțești. Irod e stăpân pe cetatea Ierusalimului pentru că e împărat, regiul de la răsărit umblă prin cetăți fiind că cetățile corespund poziției lor, tot de aceea întreabă și Irod, în care cetate se va naște împăratul cel nou, pentru că nu-și poate închipui ca un împărat să se nască altundeva decât în splendoarea cetăților. Caracterul acesta curat nemțesc a trecut

Dejunul favoritului.]

știut este că a stăpânit întreg evul mediu și o dezvoltare deosebită a luat la Nemți și pe urma lor la Sașii ardeleni. Cetățile erau locuințele regilor, domnitorilor, a boerilor mari, cari erau în imediată apropiere de familia domnitoare. Fiind vorba și la Irod de un domnitor, a fost transformate și orașele Ierusalim și Vifleim și toate cele din Orient în cetăți

în tocmă și în textul românesc.

4. Mai ocură în manuscriptul amintit numele prorocului Valaam și nu Varlaam, după cum îl aflăm în textele tipărite. În biserica apuseană amintește Beda Venerabilis pe un Balaam, care a fost un profet și filosof și ai cărui urmași se zice că ar fi regiul de la răsărit (...succesores Balaam esse credun-

tur.*) Va să zică, Valaanul din teestul românesc nu e decât acel Balaam strîns legat de Irođi și susținut deci de Apusenii în reprezentările lor. S'a păstrat și în prelucrarea românească, alți decopiatori inse l-au schimbat cu românescul Varlaam.

5, Technica versurilor încă întărește presupunerea, că este o amestecătură de iambi cu trochei și cu dactili, ici coala spondei sau că este numai unul dintre aceștia, dar întrebunțat cât se poate de reu, pentru că versurile saltă când în 6, când în 7, 8, 9 până la 10 silabe și cu toate acestea există un oarecare ritm. Împregiurarea aceasta ne îndreptățește să presupunem, că nici nu avem de a face cu nici unul din acele sisteme metrice, ci e o măsură cu totul streină, versul de patru arsis (Vers von 4 Hebungen), un metru foarte răspândit în literatura nemțească până prin sec. XVI. Acest sistem pretindea în vers 4 silabe principale, pe cari cădea accentul, greutatea versului, celelalte silabe secundare, neaccentuate, puteau sta după plac una-2-3 chiar și patru lângă fiecare silabă accentuată sau puteau și lipsi cu totul, Tot așa la începutul versului puteau fi una până la patru silabe scurte neaccentuate sau nici una. E probabil deci, că acest metru avem să-l căutăm în teestul nostru și prin acesta ușor se poate explica ritmul întregului teest. Se poate, ca originalul nemțesc să fi fost scris în acest metru pentru că avea mare trecere, iar traducătorul român s'a ținut strict de original, trecând astfel metrul originalului asupra teestului românesc. Aceasta inse e numai o părere subiectivă cutezată pentru a cărei dovedire e trebuință atât de teeste mai vechi, cât și de cunoașterea teestelor nemțești, din cari s'a putut naște cel românesc.

Însăși compoziția dramatică a teestului românesc dovedește, că e de origine streină. Caracterele persoanelor apar într-o lumină clară și hotărîtă, compoziția păstrează faptul biblic nealterat, acțiunea decurge cu o repediție uimitoare, astfel că din punct de vedere dramatic e foarte succasă, afară de împregiurarea că nu se sfârșește. Acțiunea crește din ce în ce, dialogul e tot mai vehement, dar n'ajung la un sfârșit pretins de natura dramei. Lucrul acesta te poate duce la presupunerea, că teestul Irođilor a fost în original în legătură cu reprezentarea vieții întregi a lui Isus despre ceea ce avem indicii la Nemții de la sfârșitul evului mediu. Teestul românesc ar fi atunci numai un fragment. Dar cu toate acestea e destul de bun din punct de vedere, ba cu mult superior părții celei mai mari din piesele noastre teatrale de astăzi. A trebuit deci să vie din isvor strein, pentru că e imposibil, ca Românul să păsească în lume deadreptul cu o dramă bună.

Stilul în multe părți încă dovedește influința nemtească. D. e. „Nu osteniți insedar“ (pentru nu osteni), nu e decât pluralul nemțesc cu Ihr; „vor împărți poruncă (Befehl austellen); „a cercă“ (erproben); mai pregnantă e tolosirea foarte deasă a interjecțiunei „Ah“, care în teestele tipărite e schimbată în „of“. Espresiunea nemtească a oftării e deci susținută încă în acest teest.

Me mărginesc numai la aceste câteva doveđi ad oculos, basate pe singurul teest mai de încredere, de care dispun, fără a cercă să-l descos cu deamăruntul, pentru că pe de o parte modestul aparat al

cunoaștințelor mele nu s'a simțit chemat la aceasta, iar marginile strimte ale unei disertațiuni ocazionale încă nu-ți dau câmp destul de liber, pe de altă parte e trebuință de un studiu amănunțit comparativ, care să supună cercetării teeste mai vechi de cum sînt cele cunoscute, de cari teeste de sigur se află desule prin bucoavnele și caetele de poesii ale diecilor sau oamenilor mai luminați din popor.

Pe basa acestor doveđi aci înșirate, putem susține cu siguranță, că Irođii au trecut la noi Români de la Sașii din Transilvania ca teest hotărît tradus sau prelucrat după alt teest anumit nemțesc, poate cel presupus de Schroeer. În forma aceasta a fost dat în mâna diletanților, a câștigat mare popularitate și s'a răspândit cu deosebire în Ardeal. Ediții de pe acel original trebuie să fie și teestele cunoscute, amintite mai sus, dar se 'ntelege în multe părți ciungărite și schimbate în urma îndelungatelor vremuri.

Toate conclusiunile acestea inse, pe cât sînt de probabile și logice, pot fi greșite, cu atât mai vartos că n'am avut nici un dat mai sigur, pe care să me bazez, de oarece, afară de Gaster, nime nu s'a ocupat cu Irođii. Studiile viitorului inse vor dovedii dacă am avut într-o câțva drept sau nu. Eū sînt mulțămii, dacă prin studiul meu am dat impuls unuia sau altuia de a se ocupa cu această chestiune a începutului dramei românești, ca să putem cât mai curând desveli adevărul trecutului, ceea ce de sigur se va putea realisa desgropând de prin bucoavnele poporului nostru teeste cât de multe despre acești Irođi.

Cu acestea, mulțămii ilustrăi adunării generale pentru bunăvoința cu care a dat ascultare cuvintelor mele, încheiū cu dorința ca și asupra obârșiei dramei noastre viitorul cel mai apropiat să verse lumină desevărsită.

Sebastian Stanea.

B I e s t e m u l .

— Tragedie. —

Trei acte în versuri.

(Urmare.)

ERACLI, lui Jani care a ramas în urmă.

L-a ascuns în altă parte
Jos la slugi... sau i-a dat drumu.
Ce zici tu?

JANI.

De! știū eū! Poate!

ROXANDA, din pragul ușei a treia.
Ai, veniți... priviți și-aicea!

TUDOR, contrariat.
Nu e nimeni.

ROXANDA, la ușa a patra.

Dar aci?

TUDOR.

Nimeni!

ROXANDA, lui Eracli.

Aide! eū ocară
O întore cu vorbe bune,

* V. Cioban, Ibid Tel. Rom. nr. 5 1903.

Eū daū bine din belşug.
Vin' să vezi şi in etacu-mi,
Ridënd.
Poate-ascund pe Ture in patu-mi!
Vin' Eracli, vin-o!

ERACLI.

Unde
L-ai ascuns, căci nu-i in casă!

JANI, înţelegënd jocul Roxandei.
Mintel E 'n etac de sigur...
Dar să tac! De-mi ese planul...
Îşi freacă mânil cu bucurie.

ROXANDA, lui Eracli.
Ce să-ţi spun când ți-s duşmană!
Cătă singur.

ERACLI fufios.

Am să caut.
Şi pe-argaţi chemă-voi poate,
Ca să cate şi 'n unghere!

ROXANDA.
Cum iţi place!
Tudor, Eracli, Jani es.

Scena VIII.

ROXANDA, LIA, STROE,
ROXANDA, tare, privindu-i cum pleacă.

Lio dragă,
E târziu... Nu vrei să dormi?
LIA.
Mi-a pierit cu totul somnul.

ROXANDA, lui Stroe.
Vin-o Stroe lângă mine...
Tu eşti singurul meu sprijin,
Ce răsplată-ţi pot da oare?

STROE.
În belşug mi-ai dat răsplată.

ROXANDA.
Şi 'n ce fel?
STROE.
C'o vorbă bună!

LIA, lui Stroe.
Mulţumesc!

STROE, Roxandei.
Acum la lucru:
Să scriu fratelui... Pe-Ali
Să-l pornim la el îndată,
Şi să-i spuneţi şi de Jani!

ROXANDA.
Scrie Lio.

Fata merge spre birou unde se aşează şi începe a scrie.

STROE.
Pe Vasile
Să-l trimitem cu scrisoare
Şi cu Turcul... El va merge...
Dacă-i spu o vorbă numai
Se aruncă şi in foc!

ROXANDA.
Da! drept zici.
Către Lia.

Me 'ntore îndată!

Scena IX.

LIA, apoi TUDOR.

Lia remasă singură serie. Tudor deschide incet uşa, se apropie pe la spate, smulge de-odată hârtia.
Se începe o luptă între ei pentru scrisoare Zgomot.

LIA.

A!

TUDOR.
Scriea!... Şi cui?

LIA.

Stai! Tudor!

Nu! te rog!

TUDOR.
Aşi!

LIA.

Stai!

TUDOR.

În lături!

LIA.

Nu! nu vreau! şi nu-ţi daū voe!

TUDOR.

Nu te 'ntreb şi piei din ochi-mi!

LIA.

Tudor, nu! Ah! unde-i mama?

Strigă.

Mamă! Mamă!

TUDOR, astupându-i gura.

Taci năpârca!

Lupta continuă din ce în ce mai violentă. Masa se prăvale.

LIA.

Ah!

TUDOR.
Voeşci să taci odată!

LIA.

Mamă!

TUDOR.
Taci!

LIA.

A! ajutor!

Scena X.

LIA, TUDOR, ALI, ROXANDA, STROE.

O secundă şi uşa de la etac se deschide. Ali apare in prag. În partea opusă apare Roxanda şi Stroe. N'au timpul să facă un pas, să zică un cuvânt. Tudor a zărit pe Ali. Într'o smuncitură grozavă el svêrle pe Lia jos, scoate paloşul, se repede la Ali. Ali a scos iataganul se repede la Tudor.

ALI.

Hoş!

ROXANDA.

Opriti!

TUDOR, fulgerat de iataganul Turcului.

Ah!

ROXANDA, dreaptă, groaznică se opreşce in mijlocul odăii, priveşce la Lia, priveşce la Ali; opreşce ochii asupra cadavru-lui lui Tudor, esclamă coperindu-şi ochii.

Îartă-l Doamne!

Cortina.

(Va urmă.)

Ludovic Daus.

De la „Păduri“.

- Comitatul Hunedoara. —

9. Cele — Doamne.

În mitologia românească adese întâlnim figuri de fire aprigă ca „vânturi“, „vêntoase“, „fetele tari“ ș. a. Toate acestea nu sînt decît simbolizarea puterii din natură pe timpul primăvăratice mai înainte și după zilele babelor.

Pădurenii vorbesc des despre vêntoasele lor botezate la ei „hele Doamne“. Spun că ele ar fi 12 fete frumoase, sprintene și viclene ca niște șerpoaice. Ele poartă la sine fiecare câte un cuțit, furculiță și lingură. Sînt cîntărețe neîntrecute. În postul Paștilor aū ele mai mare putere. De obicei ūmblă pe cer, cîntă din cimpoiū de te farmecă și în slavă se înșiră cerc și prind a dăntui cu sburdălnicie. Uneori se lasă și pe pămînt. Iarba pe unde calcă ele se face mai verde ca cealaltă. Pe alocurea povestesc că una dintre cele — Doamne ar fi mare vrășmașă oamenilor.

Zice-se că ar fi fost undeva un împărat și i s'ar fi născut un fecior mândru sdrăvenior. Împăratu în bucuria lui mare plănui să facă un ospet întins la botezul pruncului dinteiū. Chemă el la veselie multă gloată din toate patru cornurile împărăției lui. Și pe seama fiecărui oaspe staū puse tănere (farfurii) de aur, păhare, cuțite, furcuțe și linguri toate de aur. Când eră p'aci să sosească oaspeții la botez, își aduse împăratu aminte că pe „hele doamne“ a uitat să le cheme pe omenie. Se uită la uneltele (recuisite de mîncat) și află că numai 11 rënduri mai întrec din fiecare. Cele — doamne sînt 12; să dee numai celor 11 aurituri, iar acelei a douasprezecea unelte de argint și-ar aprinde pae în cap. Ce se gîndi împăratu ce nu, destul atăta că chemă la ospet numai pe 11 din cele — doamne. Și tîmbălăul începū, vinul avea trecere, fețele se aprinseră și vorbele frumoase nu-și mai dedeaū răgaz. Mai la urmă se scoală cele — doamne pe rënd și închină câte un păhar de vin în cinstea pruncului botezat. Una-i dorește sînătate, alta avuție, a treia soție frumoasă și așă mai departe. Când gătă vorba cea de a 11-a, ca din senin se aude un șuerat puternic și pe aripī de vînt sosī și a 12-a din cele — doamne și prinse și a ură pruncului multă fericire și îndestulare, da în furia ei resbunătoare adause „și să piară cînd i va fi lumea mai dragă!“ — De aci încolo a 12-a dintre cele — doamne s'a dovedit vrășmașă oamenilor și de sfatul ei ascultă și celelalte surori.

Cătă asemănare între ospetul împăratului nostru și între nunta pompoasă a eroului Peleus și a nereidei Thetis din mitologia antică! Cine nu ghăceșce că a 12 a din cele — doamne ale Romînului nu e decît resbunătoarea Eris, care nu fu chemată între zei la nunta din Tesalia?

Poporul ține că nu-i bine să se culce omul singur afară de sălaș, căt ține postul Paștilor, că vin cele — doamne și îi iaū puterea. E scutit de primejdie dacă e cu un ortac lîngă sine ori are ceva fer la el. Spun că în sborul lor, cele — doamne uneori își perd rechisitele de mîncat și omul norocos le și găseșce. Cel atins de cele — doamne să iae apă prospetă într'un vas și să meargă cu ea la omul care are lingură, cuțit, ori furcuță de ale acelora. Să spele rechisitele celor — doamne în apa din vas; o parte

s'o beie, iar cu remășița să se spele pe la locul de unde i s'a luat puterea, că și-o redobîndeșce.

Mai e un modru de însănătoșare. Spun, că dacă la 7 ani te șciī culcă tocmă în locul unde ți-aū luat puterea, cele — doamne trecînd de nouă peste tine, li se face milă și zice una cătă alta: „Soritoare, āsta de 7 ani de cînd i-am luat puterea e tot aci, haide să i-o dăm napoi!“

Māndre de la fire, celor — doamne le plac mult laudele și lingușirile. Zice, că un om sāracc veniā într'o seară de primăvară de la moară cu sacul cu făină pe umēr. În cale s'ō intēlnit cu cele — doamne: „Bună seara, fete frumoase!“ — „Mulțămim de vorba aleasă! Avere-ai spor la făină și atunci să ți se golească sacul cînd îi spune cuiua că ne-ai intēlnit în drum!“ — Așă și fu. Făina din sac nu se mai gătă, pānă cînd într'o zi il puseră pēcatele să-și dea sfatul nevetei sale.

Emil V. Degan.

Doine și hore populare din Banat.

(Audițe de la N. Ursu din Chișoda.)

Dragostile neveteșei
Te uscă de te pârleșei.
Și dragostea de nevasta
Te uscă de te faci iasca.

Bate-vē crucea nevete,
Gură ca la voi nu este,
Și v'ar mai bate și focul.
Că voi mi-ați mîncat norocul.

Și noi care ne-am lăși.
Să se ușce ca frunza.
Că frunza ciresului
În postu Sîn-Petrului.

Tot mī-o zis mândruța mea,
Să nu me las eū de ea:
Dar ea o făcut și mai bine,
Că s'ō lăsat ea de mine,
Și s'ō apucat de altu,
Pān' acum o avut patru.

Dorule dorite-ar focul,
M'ai îngălbinit ca socul:
Dorule dorī-te-ar para.
M'ai îngălbinit ca ceara.

Cine-i tînēr și voinic,
Merge noaptea la căștig.
Fără par, fără pistoale,
Numai cu mîntile goale.

Hei bādītă bādīșor,
Ție ți-i destul de dor.
Și eū după tine mor:
Ard-o focul ș-afa casă.
Și capu cui nu ne lasă:
Ard-o focul și p'afară,
Și a cui nu mai vrea iară.

Copiliță cu brău rosu,
Vin-o 'neoace vin' la moșu,
Că moșu nu-i nime 'n țară.
Că-ți dă pită de secară.

Nicolau Firu
invetător.

Grăunți de nisip.

Ceea ce este vinul pentru înclinările morale ale omului, bătrânețea pentru slăbiciunile-i fizice sau sufletești, iar unele boale pentru imperfecțiunile lui organice, este, pentru o femeie, ultimul său amor: marele și infalibilul destăinător, destăinătorul caracterului ei și epilogul întregii sale vieți. Ultimul amor al femeiei are, pentru bărbat, tot farmecul adânc și răpitor al unui lung amurg de vară: al acelor amurguri cari dăinuiesc ceasuri întregi, cari cuprind în ele toate luminile zilei și toate colorile spectrului solar, cari uimesc mai mult decât cea mai splendidă auroră, cari încă zăbovesc pe cer chiar și după scoborirea serii, asemănate văpatei ce tot mai arde în pieptul femeiei chiar când ninsoarea a năcut să-i împetriteze plutele. Dacă floarea tinereții sale a fost mirositoare, fructul maturității o să-i fie desfatător; dar vai! dacă acea floare fost-a cu spini: fructul amar îi va fi! Așa se întâmplă că, pentru o femeie, ultimul amor poate să-i fie Calvar. Dacă sufletul ei este bun, blajin, mărinimos, încredător; dacă optimismul său, virginitatea-i primitivă știut-a să triumfe de toate desamăgirile, de toate vicelșugurile, de toate miseriile lumii, fără a-și pierde nimic din candoarea-i; dacă dânsa, de și înșelată n'a înșelat, de și trădată nu a trădat, găsi-va-și într'acest ultim amor un adăpost sigur de pace, de mulțumire, de fericire. Dar dacă firea ei este reuțicioasă, acră, stearpă, bănuitoare; dacă desamăgirile vieții i-a lăsat în sin vre-o remășiță dintr'al lor venin; dacă îndarn raza speranței cercat-a să-i risipească întunericul din inimă; dacă reuțatea-i a fost în stare să prefacă într'un lanț de chinuri legăturile din rose ale dragostelor ei trecute; dacă dânsa a zdrobit inime, ori cel puțin a făcut să curgă lacrimi; dacă a trădat sau numai n'a știut să fie statornică în dragoste; dacă a stins câte-odată, cu suflarea-i de ghiță, divina flacără a sentimentului din sufletele iubitoare și pline de încredere; dacă, sceptică, nu mai știe să creadă în virtute; egoistă, nu mai știe să creadă în desinteresare, — ultimul său amor îi va fi cea mai grea pedepsă și cel mai cumplit chin, căci este cea din urmă zi cu soare pentru dânsa resărită, de care n'a știut să se bucure: cea din urmă speranță pierdută pe vecie!

Sunt multe feluri de gelosii: aceea ce soarele o are de picătura de rouă care poate să s'așeze pe corola floarei, ca și aceea ce de soare o are rouă care știe că fără de raza soarelui ea n'ar putea străluci pe corola floarei; aceea pe care sultanul, sătul de plăceri, o are de al său eunuc, în care știe că pofta îi stă în raport direct cu neputința, ca și aceea ce eunucul o are de sultan, care îi răpește comora ce dânsul păzește: gelosii sufletești și gelosii

trupești, gelosii de ingeri și gelosii de demoni, gelosii ce te 'nnaltă și gelosii ce te 'njosesc; iar dintr'acestea cea mai înjositoare este aceea ce o amantă — sau fiind că de-atâtea ori a fost trădată, sau fiind că îi nărăvită de vițiu, — o are pentru al ei amant care o adoară și care, cu trupul și cu sufletul, nu trăește decât pentru dânsa.

Sunt ființe cari, pentru a putea fi respectate, iubite, cu drag admirate, cer să fie privite ca și picturile lui Michetti: la o mare distanță. Și dânsese sunt capodopere, dar vai! dacă le examinezi prea d'aproape!

Desamăgirea, în amor, este însăși moartea pentru inima noastră, atunci când mai mult decât a fi iubit fâptura cea dragă, iubit am într'ânsa al nostru Ideal.

A te deprinde să ubești de mai multe ori în viață, este a-ți pierde potențialitatea de a corespunde unei adevărate și mari iubiri. Amorul este un stăpânitor plin de mândrie care nu-ți îngăduie să te apropii de dânsul de mai multe ori.

Sunt femei cari cu amorurile lor fac ca și Saturn cu propriii săi fi: d'abiă născute, le devorează. Ceea ce inse mai reu este că adesea, spăimântate de propriul lor delict, fac responsabil de dânsul pe bărbat, sau — dacă nu alt, — l-acusă de complicitate.

Omul care ucide un om, e osândit la ocnă ori la moarte: dar ceea ce ucide un suflet omenesc nu-și va primi osenda?

Nu ve rădemăți nici odată dragostea pe materială temelie: pe egoism, pe interes, pe avuție, pe plăcere, pe speranța căsătoriei. Ca să-ți fie o răsplătă, o fericire, amorul trebui să înceapă prin a-ți fi o jertfă.

Cine s'a îmbetat odată de toată nemărginita poezie a femeiei, — chiar după ce pe multe le-a iubit și le-a găsit mai pe jos de al său ideal, — nici când putea-va de dânsa să se mai desbete. Și pururea el va tresări ori de câte ori un glas suav îi va șopti la urechiă, ori de câte ori va simți în preajma-i fâșiitul unei rochii, ori de câte ori o fulgerare de ochi negri îl va 'nfășură într'o mreajă de scântei.

Benedetto de Luca.

Mișcarea feminină.

Ziarele germane anunță că contesa dr. Maria de Linden, asistentă la institutul zoologic de la universitatea din Bonn, a fost numită membră a Academiei Leopoldine a naturalistilor din Halle.

Guvernul englez a numit pe miss Martindale inspectoare de fabrici, iar pe Miss Lucy Arnold inspectoare sanitară în Birmingham. Dr. Mary Scharlieb a fost numită medic consultant la spitalul regal din Gray Inn Road, iar miss Josephina Gardenar la spitalul de femei din Bruntfield.

Guvernatorul Statului Wisconsin (America) a numit pe miss Ana Schaffer directoare a școlilor de surdo-muți.

Reuniunea femeilor din Berlin a hotărît să înființeze acolo un restaurant pentru femei, în care numai acestea să poată intra, iar serviciul să se facă exclusiv de femei.

Ideea restaurantelor feminine este de origină americană. Când încep să crească din ce în ce numărul femeilor muncitoare din Statele-Unite, s'a simțit necesitatea de a se înființa restaurante pentru femei, în cari acestea să poată mânca ieftin și fără a fi jenate de prezența bărbaților. Primul restaurant feminin a fost Margaret-Home din New-York, pe care l-a întemeiat Mrs. Shepherd, o soră a arhitectului Vanderbilt. Acolo se făceau abonamente cu săptămâna, dar se serviau și mâncări cu plata îndată. Esemplul acesta fu imitat de doue societăți feminine ale femeilor lucrătoare din clasa de mijloc.

Astăzi în fiecare oraș mai mare din America sânt restaurante pentru femei. În Paris se află un restaurant pentru lucrătoare.

Miss Philippa Paweetl a fost trimisă de ministrul coloniilor engleze în Transvaal ca să organizeze acolo școlile secundare. Ea va fi numită mai târziu agregată pentru științele matematice la școala normală din Iohannesburg.

În Petersburg se va înființa o școală superioară de agricultură. Studentele săi vor primi o instrucțiune generală în agricultură sau li se va permite să-și limiteze atențiunea asupra unor ramuri ale agriculturii, ca grădinăritul, cultura albinelor și cultura vițelor. Cursurile vor dura trei ani, iar după aceea se va face un curs practic la o fermă model. Până acum s'a înscris 325 de studenți.

Defunctul librar Martin August Bahn din Berlin a lăsat prin testament orașului său natal suma de 100.000 de mărci ca fond pentru ajutorarea cușătoarelor bătrâne și fără ocupațiune.

Olimpia,

LITERATURĂ.

Premiile Academiei Române. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Istoria literaturii române de la Cantemir până la 1800”. (Decis. 23 martie 1901.) — *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Fauna ihtiologică a României”. (Decis. 23 martie 1901.) — *Premiul Anastasie Fētu*, de 3.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Charta agronomică a României”. (Decis. 23 martie 1901.) — *Premiul G. San-Marin*, în sumă de 2.000 lei, împreună cu procentele acestui fond până la acordarea premiului (decis. 6 martie 1895), se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Studiu asupra monopolurilor în România”. (Decis. 5 martie 1901.) — Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 1 septembrie 1905.

O carte despre regele Carol. S'a pus sub tipar a Bucureștii și va apare în curând tradusă în limba

română, cea din urmă scriere, pe cât de interesantă pe atât de importantă a dnei Mite Kremnitz, intitulată „Regele Carol al României un simbol al vieții”. Dna Kremnitz este văduva regretatului doctor Kremnitz, cunoscută ca tovarăsa de muncă literară a Carmen Sylvei, traducătoarea neobosită și pricepută a mai multor autori români. Serierile dsale sânt încă de mult foarte apreciate atât în străinătate cât și la noi, încât e de prisos de a mai zice mult despre opera sa de mai sus. Meritoasa autoră descrie pe scurt, foarte conchis și clar cele petrecute în țară sub domnia Maj. Sale, de la 1866 și până la 1902 inclusiv, toate cu o esactitate rară și basate pe fapte pozitive, pe date autentice și țifre oficiale, precum între altele: Alegerea prințului Carol de Hohenzollern și sosirea sa în țară, fluctuațiunile politice interioare și exterioare, presintând străinătății țara, poporul și obiceiurile române cu dragoste și multă pătrundere: — episoadele și urmările războiului din 1877—78, laptele Maj. Sale în chestiunea luării Basarabiei, în acea a răscumpărării căilor ferate Strousberg, a chestiunii ovreilor etc., precum și pentru dobândirea definitivă a independenței României, reproducând numeroasele corespondențe urmate atât în timpul războiului, cât și în urmă, privitoare la chestiunile de mai sus, cu Maj. Sa regina, cu părintele și frațele mai mare al regelui, — cu împăratul Germaniei și fiul lui moștenitor, cu împăratul Napoleon, Franțoise Iosif, Țarul, Sultanul și prințul Bismarck.

Din comediile lui Theochar Alexi. Sub titlul acesta a apărut zilele trecute în editura librăriei Ciurcu din Brașov o serie de piese originale și localizate de dl Theochar Alexi. Iată titlurile lor: „Apă rece” glumă într'un act, prețul 30 fileri; „Bicicleta la mahala” comedie în 3 acte, 50 fileri; „Împletește, despletește” comedie într'un act, după o piesă franceză, 30 fileri; „Nici minte, nici noroc” comedie, un act, 30 fil.; „Otilia sa” comedie într'un act, localizată după Rudolf Jároșy, 30 fil.; „Plevna” dramă în 5 acte, plăsmuită după versuri și scrieri de Alecsandri, Bolintinianu, Hașdău, Văcărescu, Iuliu Roșca, V. Onițiu, prețul 1 coroană; „Pur și simplu” comedie, un act, 30 fil.; „Sărăcica” un act, 30 fil.; „Slavă Domnului, masa e pusă” 1 act, localizare după Leon Gozlan, 30 fil.; „Tot găina cântă”, după o novelă germană, 1 act, 30 fil.; „Vistavoitul Marcu”, 3 acte, 60 fil.; „Vițelul de aur” în 3 acte, 70 fileri.

„**Calendarul Practic**” pe anul 1904. Între toate calendarele câte s'a publicat la noi în limba română pe anul viitor, cel mai voluminos este „Calendarul Practic” seos la lumină în Lugoj, căci are o estensiune de 496 pagini. Ca cuprins, noul calendar se recomandă întâi preoțimei și învățătorimii, căci, afară de șematismele complete ale tuturor dieceselor de ambele confesiuni, oferă preoților și indicațiuni de tipic pentru toate duminicile și serbătorile. Este un calendar în adevăr practic pentru usul inteligenței noastre de în sate. Asemenea găsim în el o serie de învățături economice și agronomice. O bogată și practic sortată parte calendaristică. Partea literară are poezii și prosă bine alese, precum și mai multe ilustrațiuni, din cari relevăm portretele ambelor mitropoliți, ale episcopilor Radu și Hossu. Și dacă mai notăm că prețul este numai 50 fileri, constatăm că cel mai mare calendar este totodată relativ și cel mai ieftin.

Anunț literar. Voind a tipări din scrierile mele volumul al II-lea de „Novele și Schițe“, care va fi cam de 18—20 coale tipărite și va costă 2 coroane (3 franci), aduc aceasta la cunoștința on. public rugându-l să binevoiască a le abonă cu grăbire, ca să me pot orientă referitor la numărul exemplarelor tipărinde. Totodată accentuez, că neineurgând abonanți de ajuns, nu le pot tipări, iar cei ce vor fi abonați își vor reprimi banii plătiți, de nu s'or învoi să primească în locul lor vol. I al scrierii mele „Novele și Schițe“, ori poveștile „De la Moară“. — Aceasta rog a mi se și comunică pe cuponul asig-națiunei. Abonamentele se fac numai la autorul *Ioan Pop Reteaganul* în Retteg (Transilvania).

Cinci zeci de colinde adunate de școlari de la de la școalele medii române din Brașov sub conducerea lui Andrei Bârseanu, profesor, ediția a doua, înmulțită, au apărut la Brașov în editura librăriei Ciureu. Prețul 40 bani.

Ziar românesc în America. În America nordică sânt atât de mulți Români, mai cu seamă din Transilvania, că înființează și un ziar. Titlul acestuia va fi „Tribuna“ și va apare în Cheveland odată pe săptămână.

TEATRU și MUSICĂ.

Teatrul Național din București. Singura piesă care a reușit din cele nouă anunțate pentru stagiunea actuală, este o farsă localizată sub titlul „Regulus Codoveanu“. Aceasta s'a jucat de șapte ori; celelalte nu atrag lumea de loc. Săptămâna trecută s'a jucat drama într'un act: „Cancer la inimă“ de H. G. Lecca, piesă care s'a mai dat și an în seara retragerii dnei Aristița Romanescu. Lume foarte puțină. Marți la 4/17 nov. dșoara Agata Bârsescu ș-a început debutul în „Magda“ de Sudermann. Celelalte debuturi s'au fiesat astfel: joi 6/19 nov. „Phaedra“ de Racine; marți 11/24 nov. „Fedora“ de Sardou; marți 18 nov. (1 dec.) „Messalina“; joi 20 nov. (3 dec.) „Odeta“; marți 25 nov. (8 dec.) „Contele Essex“.

Teatru de diletanți în Sebeșul-săsesc. Duminică în 22 novembre diletanții români din Sebeșul-săsesc vor da în sala cea mare de la otelul „La leul de aur“ o reprezentație teatrală. Se vor jucă piesele „Esecutorul“ comedie într'un act de A. Tintariu și „Unde dai și unde creapă“ comedie în 2 acte de Alesandru Cosmar, localizată de Iuliu Popescu. Venitul curat e destinat în folosul fondului pentru ajutorarea orfanilor și văduvelor de meseriași. După teatru dans.

Serată musicală în Oradea-mare. Tinerimea română din Oradea-mare, conform bunului obicei din anii trecuți, a luat hotărîrea să aranjeze și în toamna aceasta câteva seri de dans, numite „convêniri sociale“. Prima din aceste s'a ținut joi la 12 novembre, în sala cea mare a otelului „Arborele verde“. Cu asta ocaziune, introducerea s'a făcut prin un concert improvisat, la care ș-a dat concursul tinerul artist dl Simionescu-Simicel din România, care din întemplare petrecea în Oradea-mare. Dsa a cântat cu mandolina mai multe piese frumoase, mai cu seamă româneșei, cu o tehnică perfectă, care a fost întim-pinată de aplause generale. Acompaniamentul pe pian a fost ținut abil și discret de dșoara Irina Po-

povici. Corul „Hilaria“ al tinerimei, sub conducerea dlui învățător Nicolău Fîru, a cântat mult aplaudat, compoziții de Tudor cav. de Flondor, I. Vidu și T. Popovici. Fiind mai multe familii în doliu, lume a fost foarte puțină. După concert a început dansul. A doua serată cu dans s'a ținut ascară joi. A treia va fi în joia viitoare, precedată de o producțiune literară și musicală.

Reuniune română de musică și cânt în Arad. Aflăm din „Tribuna Poporului“ că elita societății române de acolo s'a intrunit în săptămâna trecută în localul școalei elementare și a hotărît înființarea unei reuniuni de musică și cânt. Reuniunea constituindu-se adhoc sub președința dlui Vasilie Goldiș, s'a decretat înființată și s'au ales trei comisiuni: a, Comisiunea pentru alcătuirea statutelor: Vasilie Goldiș, Trifu Lugojan, Nicolae Ștef. b, Comisiunea pentru conscrierea membrilor: Trifu Lugojan, dr. Liviu Tămășdan, Silviu Pop. c, Comisiunea artistică: Iuliu Herbay, Sever Secula, Silviu Pop.

Concert în Seliște. La 21 novembre n., cu ocaziunea inaugurării noului edificiu școlar din Seliște, Reuniunea română de cântări de acolo va da în sala festivă a școalei un concert cu următorul program: I. I. Vidu: „Răsnet de la Crișana“, cor micst cu bariton solo. II. G. Dima: Doue cântece pentru cor micst (a capella): a, „Trăesc în suferință“. b, „Doue inimă“. III, I. Mureșan: „Brumărelul“, baladă pentru cor micst cu soli și cu acompaniare de pian. IV. I. St. Paulian: „Dorul Românei“, cor micst. V. H. Kirchner: „Când înflor trandafirii 'n codru“, baladă pentru cor micst cu solo de sopran și cu acompaniare de pian. VI. T. Popovici: Doue cântece populare pentru cor micst (a capella): a, „Foaie verde pup de crin“, b, „Hațegana“. VII. G. Dima: „Hora“, piesă pentru cor micst, cu acompaniare de pian. După concert urmează dans.

Reprezentăție teatrală în Beiuș. Corul meseriașilor români din Beiuș a dat la 24 octombrie o reprezentație teatrală. S'a jucat comedia într'un act „Vacanții“ de dna Maria Baiulescu. Înainte de a se jucă piesa, corul a cântat „Cisla“ de Porumbescu și „Serenada“ de I. Vidu.

Reprezentăție teatrală în Bistrița. Reuniunea meseriașilor români din Bistrița va da la 21 novembre n. o reprezentație teatrală în sala redutei orașeneșei. Se va jucă „Iorgu de la Sadagura“ comedie în 3 acte de V. Alecsandri. După teatru va fi dans.

SCULPTURĂ.

Monumentul de la Călugăreni. Comitetul instituit la București pentru ridicarea monumentului întru amintirea glorioasei lupte de la Călugăreni, a pus la concurs întocmirea proiectului acestui monument, pentru care acordă doue premii: unul de 1000 lei, și un al doilea de 300 lei. Cheltuelile monumentului vor trebui să se mărginească în limitele sumei de 35.000 lei, adunată prin subscripțiune publică. În ce privește concepțiunea, autorul va avea în vedere că monumentul urmează a fi aședat într'o câmpie și espus la toate intemperiiile și la acțiunea distrugătoare a vremei. Proiectele premiate rămâne proprietatea comitetului.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Ridicarea crucilor catedralei din Sibiu, signalată de noi în nr. trecut, s'a făcut joi la 12 novembre n., cu solenitate mare. După informațiile „Telegrafului Român” înteiu s'a oficiaz liturghie în capela reședinței arhiepiscopoeșei de În. Pr. SSa mitropolitul; apoi s'a sfințit crucea și s'a subseris actul comemorativ de toți membrii consistoriului, în frunte cu În. Pr. SSa. După aceea, învălitate în pânză albă, crucile aũ fost ridicate de câte doi clerici și duse cu procesiune până în curtea catedralei, unde le-a luat în primire arhitectul Szalay, care a condus urcarea crucilor în vârful turnurilor. După ce crucile aũ fost, aședate și întărite la locul lor, iar în globul turnului de cătră miază-noapte s'a pus actul comemorativ, conducătorii lucrării de acolo de sus aũ închinat câte un păhar pentru Maj. Sa, pentru mitropolitul, pentru membrii consistoriului etc. La miazăzi În. Pr. SSa a dat o masă de gală în onoarea acestei festivități.

Festivitate școlară în Seliște. Sâmbătă la 21 novembre n. se va inaugura în Seliște aripa nouă cu etagiũ a mărețului edificiu școlar, devenind astfel școala din Seliște un adevărat templu al științei, cum rar se află la noi Români. Inaugurarea se va face cu mare solenitate. Astăzi vineri, litie în biserică mare, pomenirea tuturor donatorilor școlaei. Mâne sâmbătă, serviciũ divin, apoi procesiune din biserică mare în curtea școlaei, sfințirea apei și predică ocazională. La miazăzi, festivitate școlară în sala festivă a edificiului școlar cu următorul program: a, Deschiderea festivității prin președintele comitetului parochial dr. Nicolae Comșa. b, Imn ocazional, executat de corul elevilor. c, Discurs festiv, rostit de directorul școlar Dumitru Lăpădat. d, Cantată, (text de Bârseanu) compusă pentru cor miest, solo de tenor și acompaniare de pian de George Dima, executată de corul „Reuniunii române de cântări din Seliște”. e, Discurs de încheiere, rostit de protopresbiterul dr. Ioan Stroia. 4. La 2 ore p. m.: banchet. 5. La 8 ore seara concertul Reuniunii române de cântări din Seliște, despre care raportăm în rubrica „Teatru și Musica”.

Promotțiuni. Săptemănilor trecute aũ fost promovăți la universitatea din Cluj, doctori în drept dnii Traian Morcan, Sever Barbură, Ioan Boros, Emanuel Grebena, Victor Pop de Băsești.

Fondul pentru înființarea unei școlae române de fete în Cluj la 30 iunie 1903 a atins suma de 34.070 coroane, afară de unele pretențiuni încă neincassate.

Un inspector român de școlae mutat între unguni. Dl dr. George Wilt, subinspectorul regesc de școlae a comitatului Hunedoara, a fost permutat la Keeskemét și însărcinat cu conducerea inspectoratului de acolo.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. Ioan Bucur și dsoara Constanța Lungu se vor cunună la 22 novembre în Reșinari. — Dl dr. Simeon Păcurariu din Ozora și dsoara Iuliana Ajvaz din Comloșul-mare s'aũ fidanțat. —

Dl Ioan Mladin, învățător în Șilindia, s'a logodit cu dsoara Marioara Musca din Comlăuș, comitatul Arad. — Dl Augustin Szabo, farmacist în Sanislău, comitatul Sătmăr, s'a cununat la 8 novembre cu dsoara Rhea Sylvia Langa în Șimleu. — Dl Aurel Nistor, ales paroc în Arpatac, și Marioara Micu, fiica parocului Moise Micu din Poiana-Merului, se vor cunună duminică (22 novembre st. n.) în biserică gr. or. din Poiana-Merului.

Club român în Viena. La 25 octombrie n. s'a înființat în Viena sub numirea de „Club român” o nouă societate românească. Scopul principal al ei este închiegarea meseriașilor români din Viena. Președinte a fost ales dl Sandalovic. S'a decis să se înființeze și o bibliotecă. În scopul acesta se face apel la toți scriitorii români și la toate instituțiile culturale.

Curent nesănătos. Considerând că în timpul mai nou se ivesc tot mai des acțiuni pentru fondarea de bănci românești noue, chiar și în localități unde există deja institute de credit românești bine consolidate, și unde interesele economice ale poporului nostru nu reclamă și nu justifică crearea de asemenea instituții noue, conferența directorilor băncilor române asociate, întrunită de curând la Sibiu, s'a vedut îndemnată a declara: că ține de nesănătos acest curent de descentralizare, că nu crede că asemenea acțiuni ar putea contribui la consolidarea stărilor noastre economice, și că prin urmare nu poate aproba și sprijini decât fondarea acelor bănci românești noue, a căror înființare este reclamată și justificată prin interese reale ale poporului român din țară.

Un ungar despre România. Dr. Ioan Baross, făcând de curând o călătorie prin România, a publicat în ziarul „Hazánk” din Budapesta o serie de articoli despre impresiunile sale de acolo. Drept concludsiune, densusul spune că a ramas uimit de progresul ce a făcut acea țară în timp de 50 de ani. Poporul român, zice dsa, e mare în ceea ce și din un popor mic face un popor mare, adică în conștiința națională și în politica națională, ce nu cunoașce toameală.

Aũ murit: Maria Irina Ditz n. Antal, soția parocului gr. cat. ruten din Oradea-mare Olosig Mihail Ditz, la 13 novembre n., în etate de 59 ani; — Artemiu Codarcea, protopo gr. cat. al Turzii, la 11 novembre, în etate de 52 ani; — Ioan Triff, funcționar de poștă și telegraf, la Cluj, în 10 novembre, în etate de 65 ani; — Maria Moțoc n. Harșian, soția profesorului gimnasial în pensie Florian Moțoc, în Nășed, la 11 novembre, în etate de 60 ani.

Gălindarul săptemănei.

Dumin. a 24-a după Rusaliũ, ev. 7 dela Luca, gl. 7, v. 2.

Ziua săpt.		Gălindarul vechiũ		Gălind nou
Duminică	9	M. Onisifor	22	Cecilia
Luni	10	Ap. Erast	23	Clement
Marti	11	M. Mina, Victor	24	Ioan
Mercuri	12	S. Ioan mil.	25	Catarina
Joi	13	† Ioan Gură de aur	26	Conrad
Vineri	14	† Ap. Filip	27	Virgil
Sâmbătă	15	M. Gurie	28	Sosten

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)